

160.

1702, 2.

19 5. S

2

DISSERTATIO INAUGURALIS
JURIDICA
DE

SCANDALO,

quam
AUXILIANTE DEO
RECTORE ACADEMIÆ MAGNI-
FICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE JUVENTUTIS
DOMINO
WILHELMO HENRICO,

SAX. JUL. CLIV. MONT. ANGR. ET WESTPH.
DUCE:

SUB PRÆSIDIO

ADRIANI BEIERI, D.

PANDECTAR. PP. CURIÆ PROVINC. FACULT. JURID.
ET SCABIN. ASSESSORIS, HODIE
DECANI,

PRO LICENTIA

Supremos in Jure honores & Privilegia assumendi,
ad diem 30. Decembris anni exeuntis 1702. horis ante- & pomeridianis,
publicè ventilandam proponit

HIERONYMUS Gehrmann/
Guiltravio-Meklenburgicus.

JENÆ,
LITERIS WERTHERIANIS.

2
i

DEO
PATRIÆ
ET
PATRONIS

HANC DISSERTATIONEM INAUGURALEM

dat dicat dedicat

AUTOR.

PROEMIUM.

INter cœtera civitatis benè ordinatæ indicia & requisita referuntur non ædificia modò splendidè exstructa; verum plateæ benè ordinatæ ac dispositæ; ut item itinera & viæ sint mundæ, lithostratus planus, ac liber nec impeditus ubique pateat transitus. Ad curam igitur Ædiliùm pertinet, statuere, perque suos Ministros cavere, Ne quid in via publica positum sit vel projectum, vel promineat etiam quod prætereuntibus lapsum possit causari. Studeant autem, (desumpta sunt verba ex libro singulari Papiniani, de Officio Ædiliùm:) ut ante officinas nihil projectum sit, vel propositum; præterquam, si Fullo vestimenta siccet, aut Faber currûs exterius ponat: Ponant autem & hi, ut non prohibeant vehiculum ire. *l. un. § 4 ff. de Via publ.* Tantum abest, ut ex insidiis quid ponant struantve, quod alteri sit in ruinam: quale quid vulgo vocatur SCANDALUM. Sicut autem non sanitati corporis aut vitæ naturali alterius licet insidiari; Ita nec mor-

raliter corrumpere alios decet, aut in errorem seducere. Ex quo igitur in speciminibus cæteris, pro obtinendis in Jure honoribus supremis Disputatio publica habenda, placuit Thema hoc de Scandalis, tanquam usu quotidianum, à nemine tamen, quod sciam quidem ego, ex professo tractatum. Faxit DEUS, ut feliciter!

CAP. I.

Notitia rei.

§. I.

SCandalum à scandendo dictum putes; dum scandala non minui ac descendere, sed numero atque gradu videas augeri. Est enim obstaculum, offendiculum, obex, & quidquid prolapsionis & ruinæ causam affert: Germanus, ein Anstoß inquit, nimir, physicè; at inoraliter, ein Uergerniß. At enim, vox ea originis est Græcæ, ubi Σκάνδαλον, terminus est œconomico-mechanicus, designans structuram, qua in decipulis, tendiculis, muscipulisque ligna terna ita inter se sunt commissa, ut numeri quatenarii notam 4. representent, quo sustinetur tendicula, in quam ubi animal impingit, subitâ eam evertit ruinâ, simulatque lignum, præsertim medianum transversumque commovit: Idem quod σκανδάληρον, lignum incurvum laqueorum, quibus fera incidentes detinentur; item σκῆλον structum in itinere impedimentum. In Latium quidem postea, sed vulgato potissimum S. Bibliorum Interpreti in divina occurrit scriptio: atque aded superior à scandendo derivatio mera remanet Allusio.

§. II.

Accipitur autem vox ea *dupliciter*: *primò physice* & ac *generatim* quidem pro quovis corpore solido in quod impingimur; sicubi forsan absque dolore, certè non, citra periculum lapsus, & cum indignatione. Exempli causâ *Roman. IX. vers. 33.* legimus: Ecce, ponam in Sion lapidem offensionis, & petram scandali; Et sic, prominens quid in strato. Quanquam fortassis in eum finem à priori non semper, nec studio positum sit; Sed ex inadvertentia, vel casu id contingat: ut *Psalms CVI. vers. 36.* Et commisti sunt inter Gentes, & didicerunt opera eorum, & servierunt Sculptilibus eorum: & factum est illis scandalum. *Speciatim* verò ac mechanicè, pro laqueo quò interceptimus quidpiam, ut *Esaja. IIX. 4.* In lapidem autem offensionis, & in petram scandali duabus domibus Israël; in laqueum & ruinam habitantibus Jerusalem. Deinde *moraliter*, à posteriori & effectivè: Cùm non corpore ledimur, afficimur tamen animò, ac seu indignamur, res tam perniciosè positas, ut ruere quis possit: seu actu etiam ipso labimur ac interceptimur: ut Scandalum sit idem atque illex vitiorum, Esca decipuli. Sic *Judic. IIX. 27.* Fecitque ex eo Gedeon Ephod, & posuit illud in civitate sua Ephra: Fornicatusque est omnis Israël in eo, & factum est Gedeoni & omni domui ejus in ruinam. Forsan, quòd sacrà illà suppellectile abuteretur in illicem; ut sub specie cultus divini advescerent suam frequentare domum, suæque adhærere familia: obtineatque ad eò ille per indirectum, quod sponte oblatum recusaverat antè. Commigravit abhinc vox illa ad *scriptores Ecclesiasticos*; unde recepta & in *Jus Canonicum*; donec

donec invaluit in vim originariæ vocis Latinæ, usu universali: pro facto quovis mali exempli, quo inducantur alii ad similiter impingendum. Unde varia postmodum præcepta, regulæ atque axiomata fuerunt formata; de quibus inferius, Cap. II. ubi ad rem ipsam pervenerimus.

§. III.

Romanus ubi exaudit hanc vocem, sensu assumet tali, quo ipse exprimat MALA RATIONE fieri: qua formulâ Papinianus in *l. 54. in fine pr. ff. Mandati.* utitur; dum servos fraudulentis contractibus se dominis auferre commemorat. Propius adhuc Sabinus expressisse, à Scævola refertur: MALO MORE. *l. 19. §. 1. ff. de Neg. gest.* Idem Iustus Paulus, unde desumptus est ille textus, alibi eadem utitur formulâ, in *l. 8. pr. ff. Quod met. caus.* Nam & gestum est MALO MORE inquit. Quin Imperatores eundem servant stylum. Et quidem de Pactis ita rescriptum est ab Imperatore nostro, (inquit Ulpianus in *l. 1. §. 12. ff. de Extraordin. cogn.*) & divo patre ejus: Litis causâ MALO MORE pecuniam tibi promissam, ipse quoque profiteris. Et, si hoc, utique Bonis moribus in adversum; quâ ipsa ratione Imperatores in *l. 15. C. de Procur.* Litem te redemisse CONTRA BONOS MORES precibus manifestè professus es; Cornificio cuidam rescribunt. Nam, quæ facta lædunt pietatem, existimationem, verecundiam nostram, & ut generaliter dixerim, CONTRA BONOS MORES fiunt, nec facere nos posse reddendum est, sunt verba Papiniani in *l. 15. ff. de Condit. Insti.* Metum comprobare CONTRA BONOS MORES est, inquit Ulpianus in *l. 16. de R. J. ad,*
Wifen-

Wisenbach. *Ex. XII. 16. 5. col. 130.* Alio in eundem sensum adscitò vocabulò expriment Romani, EXEMPLO, sed tum cum apposito MALO, quod D. Hadrianus rescriptò quodam: Si qua à Judice tam MALO EXEMPLO judicata sunt, in integrum restitue *l. 33. ff. de re jud.* adjecit; vel simili. Observandum est, ait Callistratus in *l. 47. ff. de Judic.* ne is Judex detur, quem altera pars petiit: Id enim INIQUI EXEMPLI esse, D. Hadrianus rescriptit. Verba insuper S^Cti Macedoniani inter alia hæc sunt: Ut scirent, qui PESSIMO EXEMPLO foenerarent, nullius posse filiisam. bonum nomen expectatà patris morte fieri. *l. 1. pr. ff. de S^Cto Maced.* In eundem sensum EXEMPLO PERNITIOSUM est, rescribit Gallienus Imp. in *l. 7. C. de Probat.* ut ei scripturæ credatur, qua unusquisque sibi adnotatione propriâ debitorem constituit. EXEMPLO enim PESSIMUM est, argumentatur Pomponius in *l. 45. pr. d. leg. 3.* foemininò vocabulò etiam masculos contineri.

§. IV.

Quum igitur acceptio vocis non est eadem, sed diversa per eandem innuuntur res substratæ; necessum erit, distinctim easdem describere. In *sensu mechanicò* Scandalum Fabrica est, studiò structa, in quam si impingat quis, cum suomet periculo eam dejicit. Vel etiam: Habitus operis, neglectim orta, quorsum ubi incautus quis pratereat, impingere, & illò salvò, cum præcipitio ruere potest. Fac enim, Fabros in extruenda, an reparanda domo alicujus occupatos, signa vel lapides in plateam prolapsos aut dispositos, noctu promiscuè stratos
reli-

reliquisse, ut rei ignarus transiens impingat: aut Stratores viarum lapidem quem prominentiorem, ubi nec opus erat, nec metuebatur, ingessisse, nec cæteris complanasse, qui securè prætereuntibus postmodum sit scandalum. Oportebat hos, strata complanare; Illos, signis præterituros commonere. Quod agunt Tectores, dum peritica ad parietem inclinata, vel tacendo jubent paulisper declinare; Ne deciduò quo tangantur.

In *sensu morali*, Scandalum, actus etiam in se indifferens est, qui tamen ab aliis in exemplum absolute liciti assumi posset, cum eorundem depravatione; si debiliores forent: aut indignatione, si prudentiores ac, bene præmuniti. Quemadmodum Commutatio Confessionarii res in se indifferens, extra casum necessitatis parit scandalum. Carpzov. *Jprud. Confiss. Lib. III. def. CV. n. 16. Et per tot.*

§. V.

Neque verò scandalum in se quid substantiale est, Delictum ipsummet, aut certa ejus species: Nisi quævis esca, quam seu Auceps pedicâ, seu Piscator proponit hamo, malum quid per se putes; imò alimentum coeteroquin necessarium & salutare; dum non in præsens lateat anguis in herba; aculeus inquam sub esca. Sed Status & habitudo quædam rei principalis, juxtim interveniens, atque aliud operans; dum inescantur utrimque aves atque pisces, & in suam, rebus ita se habentibus, inducuntur perniciem: sicut Græcus suo innuit *σκανδαλω*, figurâ triangulari captiosè constructâ. 4.

Quod autem in rebus naturalibus Corpus ita habens est, ut alios in perniciem inducat: id in moralibus
Actus

Actus est, externâ figurâ ita non apparens, ut damnosus sit, forsan intentione agentis, nec ad hunc finem cogitatus atque directus: ab aliis tamen isthuc assumtus; nec inidonee forsan. Duo quippe in unoquoque continentur delicto: alterum, quod principaliter intenditur: Luctum iniquum, Vindicta sui, Læsis proximi: quæ non sunt hujus loci: alterum, Incidens: quò Bonis ægritudo infertur & excitatur indignatio: Malis illecebra peccandi, aut confirmatio mali; dum putant: Non oportere adeò illicitum esse, dum & alter patret. Et hoc ipsum dicitur Scandalum; Causa moralis, Occasio, Illex, quo alii commoventur; Boni quidem ad indignandum, Mali ad imitandum. Dupliciter enim se habet scandalum: in Statu seu quiete; consideratum ut merum Corpus, structura: & in Actu; ut illecebra, escam proponendo. Equidem scandalum omne affectivum est, sed diversò effectu: penes alios operatur dolorem mali, activè, quem dicebamus modò Indignationem, seu invektivam. Germanus exprimit: *Sich vorüber ärgern / Verdruss*: Penes alios irritamentum est atque stimulus mali, passivè: quod Germanicè effertur: *Sich voran ärgern*: ut vel habeat complacentiam, utcumque non agat idem: vel in idem incidat vitium actualiter. Utrinque passio adest quidem, sed in prioribus Displacentiæ, cum resistentia, improbandi: in posterioribus cum succumbentia.

§. VI.

Scandalorum *Artifices*; potissimum Aucupes sunt atque Piscatores, ut *suprà* diximus, & in universum Venatores, dum Lupis atque Vulpibus scandala strunt in
B
foveis

foveis ad hoc paratis, *Wolfs- und Fuchs-Gruben/* Quorum priores innoxias quidem insectantur bestias, in usum tamen atque victum hominis: Posteriores, hominem nocivis exonerant ac ferocibus animalibus: Quapropter iisdem accensemus Alpinos illos muscipularum fabros ad nos advenas circumforaneos, *mit Hächse-Mues-Fall/* undiquaque nobis famulantes. Quoties verò cunque hominum seu prohibita patrant, seu præcepta negligunt, seu permissa etiam, aut rædia certè, sed intempestivè aut improvidè peragunt, hi scandala Proximo struunt moraliter, suntque *causa moralis* plurium peccatorum, pluriumque interitùs: quod tanto dolendum est magis, quòd homo homini lupus! *Subiectum* Scandali *recipiens* atque passivum, sunt omnes qui exemplum ejusmodi intuentur eoque commoventur: sive cum indignatione adversus vitia: quorum tamen haud dubiè sunt pauciores, rectius edocti, rectius item sentièntes, & in bono obfirmati: sive cum seductione, corruptione, atque damno: Utrique non sine dolore. Regulariter incauta Juventus; ex cujus commiseratione Juvenalis Poeta ethnicus etiam *Satyrâ XIV. vers. 44.* proclamat:

Maxima debetur Puero reverentia, si quid
turpe paras.

§. VII.

Modi quibus scandala struuntur, sunt innumerabiles: Liceat nobis tamen ad *tres* revocare classes: quarum *Prima* eaque nobilissima est eorum, qui *TURPIA* etiam *FACIUNT*; atque ita quidem, ut in aprico fiat; quemadmodùm Fures manifestos gravius deliquisse oportet, dum asperius puniuntur quàm nec manifesti. *S. s. J. de Obl.*

que

que ex del. quippe quos Pudor destituit, ut haud veriti fuerint conspectum: Ceteros fama equidem circumfert; Nemo vidit tamen! at hi, scandalo sunt etiam conspicientibus.

Sicut autem legis virtutes sunt quatuor: Præcipere. Prohibere, Permittere. Punire. *l. 7. ff. de LL.* Ita proxima Scandalizantium classis eorum est, qui PRÆCEPTA NEGLIGUNT, sive, quod si fieret, Bonum foret, intermittunt. *Amplianus I.*) etiam si sit de juribus eorum quæsitis, & ad eos primariò attineat; qualibus alioquin licitum est Renunciare; nec invito obtruduntur enim beneficia! Nam, *reponimus* his: Possè illis competere quidem, sed intuitu aliorum, & dum interesse alterius concurrat, solis illis agere an cessare haud licet.

Fac, Patrono alicujus Ecclesiæ competere Collationem beneficii vacantis; plànè, si toto cunctetur semestri, verget hoc scandalo tam coctus ipsius, quàm vicinorum; Illius, qui sacris destituitur: horum, qui seducuntur ad contemptum divinorum. Cui præcavendo hiatum hunc ex officio supplebit Consistorium: ut videre est apud Carpz. *Consist. Lib. 1. Def. XLX. n. 13.* *Amplianus II.*) Licet actus ille non Juris sit, sed in mero consistat facto, actus autem illi cæteroquin suo modò, ratione Temporis, Numeri &c. sint indifferentes, ut Frequentare templum, Tempus introeundi, exeundive: Ufus item sacræ coenæ. Si tamen, qui heri confessus hodie sacrâ usurus coenâ, compareat cum cæteris in templo; durante tamen adhuc concione exeat ad pagum vicinum, negotia curaturus œconomica, cum neglectu divini operis: Annon commovebit animos omnium, vergetque hoc penes pronos aliàs ad malum, dubio procul plures.

in contemptum sacrae coenae, & obfirmationem mali propositi: Penes ceteros verò ad indignationem? Id quod animadvertendum omninò censuit Consistorium Electorale apud Carpz. *d. tr. Lib. II. def. CCLXXVII.*

§. IIX.

Tertius scandalizandi modus contingit Faciendo ipsissima etiam PERMISSA: quod difficulter credat quispiam! Exaudiat ergo: Dum ea non fiunt ritè. Si quid interveniat in Persona agente: Si non fiat suò Locò: Si intempestivè. Estque adeò scandalum hoc infidiosissimum. MATRIMONIUM utique divinum institutum est, atque ob id omninò in Permissis! Tamen, si v. gr. Liberi parentibus inconsultis celebrent sponsalia, mali exempli rem putavit Elector Saxo, triplici coercionem domandum: Exheredatione videlicet, Carcere, atque Emigratione: ne videl. suà praesentiâ refricent apud Incolas rei memoriam. Carpz. *Libr. II. d. LXI. n. 15.* Si vidui viduae secundas nuptias petant praematuras, non facile audiendi sunt, vitandi-scandali ergo, quod maximè tamen declinari evitarique debet. *Jd. dict. Libr. II. d. CLXIII. n. 14.* Consobrinorum nuptiæ de jure divino non solum haud improbantur, verum manifestis exemplis inter Leam atque Rachelem cum Jacobo, *Genes. XXXIX. 23. & 29.* Amram inter & Jochebed. *Exod. VI. vers. 20.* Tobiam juniorem & Saram, *Tob. VII. 15.* ab ipso Carpzovio *Lib. II. d. LXXXVI. n. 6.* allegatis, comprobantur: Saxo tamen Elector in tantum averfatur, ut in suis provinciis neque copulari nec subsistere permittat. Carpz. *d. Lib. II. d. LXXXIX. n. 13.* apud exteros omninò toleratas.

Tantum

Tantum operatur consuetudo loci! Similis erga observantiam & mores locorum inveteratos affectio movit Cœlestinum Papam, ut quantumcunque in graduum computatione, ex decreto Gregorii IX. respectus habeatur ad remotiorem, ut sufficiat Eum solum non esse in prohibitis; seu, ut sufficiat, gradum licitum vel in alterutro inveniri. *c. f. de Consangu. & affin.* Veritus tamen ex hac novitate scandalum, quando Legatus suus dispen- saverat, etiamsi sextum alter obtineat gradum, altero in secundo vel tertio subsistente: dictum capitulum ulti- mum pro regula solum assumit, eique textum in *c. 3. eod.* tanquam exceptionem opponit. Sic, ut ubi consuetudo terræ non ferat, nisi utrinque æqualiter distantes, novi- tas reputetur scandalosa.

§. IX.

Ecquid officii ratione Sacerdoti permissum est ma- gis, quam celebrare sacra? in tantum, ut Clericus de homicidio non accusatus nec denunciatus, sed per seipsum consilium appetens salutare, post pœnitentiam ad caute- lam injunctam in Sacerdotali possit officio ministrare; maximè religionis accedente favore; cum sit Canonicus regularis & sine omni scandalo possit sacerdotale officium celebrare, *c. 13. de Homicid.* Leprosus tamen Rector Ecclesiæ, quia non potest sine scandalo sanorum ingredi, abstinere, & Coadjutorem accipere præcipitur. *c. 3. de Cleric. agrot.*

Circa Tempus Missæ celebrandæ Clerici Romanenses, in ceremonialibus alioquin super- stitiosi, disputant: An peccet mortaliter Sacerdos, si per parum temporis Missam celebret post meridiem? Apud

Del bene *Tr. de Juram. Cap. 1. dub. XIII. n. 20. sqq.* Sanè,
 Omnia tempus habent, & suis transeunt spatiis universa
 sub cœlo. *Eccles. III. v. 1.* Mala aurea in lectis argenteis,
 qui loquitur verbum in tempore suo! *Proverb. XXV. 11.*
 Quare, Tempori servendum! & Tempus alicui rei pra-
 fixum, est de forma ipsius rei, per *tx. in l. 13. §. 4. ff. de
 Excus. Tut.* & Tempus legis qui non servat, legis formam
 non observasse dicitur. *l. 4. §. 6. ff. de Off. Pro C.* Ar-
 bitrantur tamen, quòd non sit illicitum de jure commu-
 ni, per aliquot horas post metidiem celebrare: si scanda-
 lum absit. Id quod contingere opinor, si coram peritis
 fiat, qui statum rei norunt nativum: dum olim utique
 fuit licitum: quippe qua eâdem horâ, sc. nonâ, Christus
 in cruce sacrificium cruentum DEO Patri obtulit. Cùm
 Ignari id in lusum atque abusum assumere, & sic scan-
 dalizari possint.

§. X.

Suò modò & moraliter INTEMPESTIVUM dixeris,
 quod permissum utique foret, si re adhuc integra dum-
 res in recenti adhuc est memoria, fuisset susceptum.
 Nunc, ubi penè oblitteratum resuscitaveris, majori cum
 scandalo, quàm quò primitus tolerabas, fiat. Quæ causa
 erat, quare Innocentius Papa Gladiatores, Milites & sim.
 in Hispaniis semel in Ordinibus sacris receptos, porro
 tolerare, quàm cum scandalo removere malebat. *can. l.
 dist. LI.* Formæ accensemus in Qualitatibus GRA-
 DUS: Scandalum alterum altero gravius: nominatim
 Verberibus datum, gravius illo quod solis Verbis: Quod
 in ipso Templo, quàm in loco profano patratum. Cujus exem-

exemplum super Sedilibus ortum patratumque, legas apud Carpz. *Libr. III. Confessor. d. III. num. 6.* Sic quoque Scandalum toti Ecclesie datum, parvi haud aestimandum! Quare merito publicè deprecatione expiandum. Id quod prisca Ecclesia strictè observavit. vid. Carpzov. *d. tr. libr. I. d. CLXXI. num. 13.* ubi Von Gottes-Ästierung/ Ehe-Bruch/ Stein-Wurff; quo de plura, infra in pœnis.

§. XI.

Sed nolo in Formalibus esse prolixior; ac pergo ad PROPRIETATES scandalorum; Qualia fluunt ex essentia: suntque PROSTARE in transitu; sic, ut vel improvisis impingas etiam. Quod isthuc pertinet: Non expectanda diu, nec studiose quarenda, aut longè accersenda esse: Quin Præoccupant viam, Præteriti transeuntibus, atque in occursum solent poni. *Es kömmet einem selbst zu Hause/ wie das Elend in Dießland.* Quare id agendum potius, ut providè procedamus admodum, eaque evitemus cautè: propter effectus infaustos: Intercipiunt enim prætereuntes, traduntque ruina: aut, si prosperè procedat etiam, ut elabaris, minimum tamen pavorem atque indignationem excitant. CONTRARIA eorundem sunt: Præterita, consequenter Frustranea fuisse; & sic, ex parte Commeantium, Evitatio: ex parte Ædilium, Prohibitio, Destructio, Vindicatio, Viarum securitas. Prout Ædilem lectos extra domum in via positos confregisse legimus: Hoc, ad factum: Illud ad Jus referimus, quo de *Capite sequenti* agemus,

CAP. II.

CAP. II.

Observata Juridica.

§. I.

Visa reipsa in suo statu ac natura; consequens est, attendere Jura desuper disponentia: quorum alia deprehendas Ædili cum Commeantibus; Magistratui inquam cum subditis communia: quatenus & ipse vias perambulare necessum habet, & in scandala impingere potest: Homo est, humani nihil ab se putabit alienum. Ut in naturalibus, ita in moralibus Scandalis irretiri ac præcipitari potest: Humanis affectibus Magistratus æquè atque subditi, tam activis quàm passivis est obnoxius; juxta ergo cum illis CAVERE habet opus, ne seu scandalo ipse sit aliis, seu in aliorum incidat scandala. Quò refero, quod Tiraquellus *tr. de Pœn. temper. Causâ XLVI. n. 2.* ex Thoma, in *secunda secunda, Q. IIX. art. I. inf.* refert, quòd Princeps non punitur, ubi timet de scandalo: allegans Glossam super illud *Matthæi XIII. 29.* Sinite crescere urticas, ne fortè eradicetis & triticum. Ubi ex hoc dicit, quòd Princeps propter scandalum non punitur; Nisi forte peccatum illius majus esset quàm scandalum: Frustrà sanè, si Princeps à scandalo foret immunis! Alia Magistratum attinent seorsim, ut talem, Officium illius Ædilitium; quòd hinc à priori, est: Præcavere ne scandala fiant: Prohibere propositis Edictis pœnalibus: Istinc à posteriori: Disposita destruere, attentata vindicare. Quorsum Processus: de quo *infra Cap. III.*

§. II.

Generale præceptum est: SCANDALA sunt EVITANDA! quod per se patet; quia nociva. Scandalum ab Ecclesia ut removeatur, modis omnibus laborandum. Carpz. *d. tr. lib. III. d. CVII. n. 6.* Remedia dum præstò sint semper: quæ prudens Magistratus pro arbitrio excogitabit & applicabit. Ita, cum Compatroni distinctos præsentabunt Competitores, Episcopus tali casu providebit Ecclesiæ pro suo arbitrio, propter scandalum evitandum. *Cap. Quoniam. 7. de jur. Patron. & aliquando quidem eliget magis idoneum, vel qui plura habet vota: Aliquando forte res dirimi potest. Convenientissimum evitandi scandali remedium putatur ALTERNATIO: apud Carpz. d. tr. Lib. I. d. XLV. n. 10.* *Ampliatur I.)* tam activè, quatenus aliis scandalo esse non debemus: *keine Vergernisse geben:* quàm passivè: Ne incidamus in cassides aliorum, *sich nicht verleiten lassen/ woran ärgern.* *Ampliatur II.)* ut ipse quoque Edilis, tanquam Magistratus eodem obligetur præceptò: Cum nihil magis eidem, ut tali, repugnet, quàm Agere suomet officio in adversum. Utrum tamen ad Principem extendemus? Equidem, est ille sub modò legibus solutus: quod argumentum est apud b: Dn. Struvium, *Syntag. civ. Ex. II. tb. II. X. & ad eandem in Evolutionibus pag. 17.* Quia tamen in sublimi, & conspectu constitutus est omnium, atque

Regis ad exemplum totus componitur orbis: Studiò cavebit tantò majori, ne quid in eo contueantur, quod invitet ad imitationem mali. Nam quatenus quodam ejusmodi factò Principis læditur subditus, (quod contingit etiam corruptione morum: argumentò servi corrupti)

rupti) eatenus Princeps peccat contra jus naturæ & officium boni Principis, & ad illud omittendum tenetur ex jure naturæ: ut idem b. Autor *d. l. ib. g.* infert; In tantum, ut nec de plenitudine potestatis possit omittere Citationem
Id Ex. IV. ib. 10. med.

§. III.

Ipse PAPA, qui tamen vult esse supra Imperatorem, contestatur in *c. 2. de Prescrip.* Nihil cum scandalo velle se definire: sic tamen, ut nec alter valeat inde quidquam juris concessum sibi existimare. Scandalis autem omnibus obstruere; ac, dum Conquæstores Eleemosynarum variè excesserant in commissa sibi Indulgentiarum negotiatione, ut vel stupidiore propè arcana olfecerint; isthuic scandalo viam satagit præcludere in *c. 2. de Penit. & remiss.*

Matrimonium contrahendum re integrâ impeditur, quàm magnam de cætero dispensandi potestatem sumat sibi Pontifex, quando subest scandalum evitandum. *c. 27. de sponsalib.*

Imò connivet Papa, si suo de alicui providendo, non pareatur rescripto: scil. si nequeat ei sine scandalo provideri. *c. 6. de Præbend.* Potestque sic impediri promotio ad Ordines superiores, si subfit scandalum. *c. 5. de Tempor. ordin.* quia Prælatus impediens potest secretò scire causas prohibendi. Malint E. Candidati esse humiles cum obedientia, quàm superiores in contumacia! Non spectandum, quàm quis sit Magnus, sed quàm bonus.

§. IV.

Quod si debilis aut delicatus in monasterio sit, qui non potest cibare cum cæteris, sic ei provideatur sine scandalo in Refectorio. *c. 6. in med. de Stat. Monach.* Magna porro circa jusjurandum attentio servanda ac religio. Cum propter

pter conscientiam ipsius jurantis; tum propter scandalum proximi. Licet juramentum per se non obliget, nisi secundum mentem *jurantis*: Tamen ratione scandali vel damni secuturi, obligare potest juxta mentem *exigentis*. Siquidem reverentia DEI etiam obligat ad vitandum scandalum in materia religionis, ut non solum nihil agas quod contra honorem DEI sit revera, sed & quod videatur esse. DEUS etiam accipit sicut alter intelligit: b. Dn. Struv. s. C. Ex. *XVII. 1b. XII. med. per c. 9. XXII. q. 1.*, quia censet, te ad hoc esse obligatum: Non quidem ex vi juramenti, sed aliunde; quia teneris non decipere alterum, atque causam damni & scandali præbere. vid. Delbene *Tr. de Jurament. Cap. II. Dub. III. n. 4. fol. 108.* ubi conciliat *c. Humana. II. ibid.* Sepositò tamen periculò damni & scandali, in foro conscientie non nascitur obligatio gravis: Id *d. tr. Cap. I. dub. XVI. n. 6. fol. 70.* qui pergit *n. 7.* Per accidens obligatur ad implendum: partim ratione scandali, Ne perjurus videatur, & sqq.

§. V.

Fluunt inde diversa Observata, I) Multa CONCEDI, etiam contra jus commune, ad hoc ut evitentur scandala. Carpz. *Decif. CLXXXIII. n. 14. sqq.* Diximus paulum retrò, Non posse Principem ex plenitudine potestatis procedere absque Citatione: Patitur hoc limitationem, quod Reus propter scandalum evitandum condemnari potest etiam sine citatione. Carpz. *Jprud. Consist. Lib. III. d. LXVI. n. 10. sqq.*

Pariter Judex Partes ad Transigendum cogere haud debet *Nov. CXXIX. c. IV.* Si tamen dissensio sit inter personas insignes, ex qua Republica turbari & scandalum oriri possit, permittendum id esse, Geilius *de Pac. Publ. Lib. II.*

Cap. XLIX. n. 10. scribit: per tx. in l. 21. §. 2. ff. de Capt. & postl. Bartolus in l. 13. §. 3. ff. de Usuf. Circa Possessionem Qu. an apud Judicem sub Sequestro retinenda sit, quando aliàs inter Partes contententes futurum esset scandalum? affirmat Decius in l. ult. n. 6. C. d. Ed. D. Hadr. toll. in l. si super possessione. 9. n. 6. C. de Transact. Qui Idem consil. CCL. censet: Pontificem Max. si tanti sceleris reus sit, ut apud Ecclesiam malè audiat, scandalumque inde oriatur, posse apud Concilium accusari, ne scandalum inde oriatur. Menochius Recup. poss. remed. l. n. 319. §. 9. in Qu. Utrum possessio in continenti sit restituenda quando subest scandalum? distinguit: Certum sit, an incertum.

§. VI.

Sequitur hinc ex opposito, quod Cessante scandalò, nec ad accusationem nec suspensionem, longè minus ad remotionem Sacerdotis properari oporteat: Quam moderationem, pro re nata, Illustris Collegii Juridici hujus Academiae Patres, annò abhinc uno, hòc ipso Mense Novembri consuluisse edoctus sum: cùjus responsi verba post alia ita habent: Und ob man wol zu weissen durante inquisitione zur Suspension schreitet / Dieweil aber dieselbe eine species Exsecutionis, und man darzu/ ausser dem Nothfall/ und wo ein crimen enorme, atrox, und deshalb beforghendes SCANDALUM nicht vorhanden/ nicht gern schreitet/ Carpz. Jprud. Consist. Lib. III. def. CXV. Hier aber die Zeigen kein crimen enorme oder atrox wider den Pfarrer ausgesaget/ so hat auch noch zur Zeit die Suspension nicht Statt. Endlich auch den Fall gesetzt/ daß der Pfarrer N. N. hiernächst nichts Erhebliches an- und ausführen könnte/ So sind demnoch wider ihn die

die Gradus admonitionis vorher zu gebrauchen/ und Er ernstlich zu ermahnen/ daß Er bey der Tauffe der Kinder/ und examine derer/ so zum erstenmahl des Heiligen Abendmahls sich gebrauchen wollen/ die Leute mit neuen Auflagen nicht beschwere/ keinen neuen Catechismum ohne der Obern Erlaubniß einführe/ des Sontags früh und nach Mittags den Gottes Dienst zu gesetzter Zeit ordentlich halte/ damit sich die Zuhörer gewiß darnach richten können/ und die Gemeinde nicht auff den Pfarrer warten dürffe. Mit seiner Besoldung sich begnügen lasse/ und dem Schuel-Bedienten seinen Besold/ den Er viel Jahr gehabt/ nicht zu entziehen trachte. Sich mit Getränk/ und sonderlich dem Brantewein/ nicht überlade/ noch in die Wirths Häuser sich setze/ und andere Leute/ besonders seine Zuhörer/ durch Sauffen und Zancken nicht ärgere. Mit dem Communicanten-Weine keine/ den Priestern unanständige Dinge vornehme/ Sich zu Hause finden lasse/ damit bey vorfallender Noth kein Versäumniß im Amte sich ereigene/ Auch sonst sein Leben also anstelle/ damit Er seinen Zuhörern mit einem guten Exempel begegne/ und sie nicht fernerweit ärgere/ noch ihnen mehr Ursach über ihn sich zu beschweren gebe. Und da keine Besserung von Ihme zu hoffen seyn möchte/ würde so dann mit der Translocation/ oder auch gar mit der Remotion wider Ihn zu verfahren seyn/ B. N. W.

S. VII.

Observatum II.) est: Ob scandalum evitandum INTERMITTI quid, alioquin faciendum utique, posse. c. 2. de N. O. N. c. Quoniam. 3. de Jur. Patron. Sic poterat Milites,

Gladios & similes ordinibus sacris ejicere Papa. Tamen, quia dudum receptorum memoria status pristini exspiraverat, scandaloque esse desierat: quæ si nunc demum ejiciantur, ex oblivione resuscitaturus erat Pontifex, tolerat in præteritum, ac vetat solum in futurum. *c. 4. de Stat. Monach.* Nam & jussionibus Principum impune non parebitur, cum inde publica quædam infamia scandalumque exurgeret. *c. si quando s. de Rescript.* Cum generaliter receptum sit, Dispensationem Principis nullam esse, cum sine manifesto scandalo administrationisque decoloratione admitti non potest. Alciatus *Lib. 1. de V. S. n. 105. col. 779.* ubi allegat *l. 2. de illa*: qualis tamen canon ibi non incipit. Imò, dicit Nevizanus inter consilia Bruni, *Consil. XI. n. 189.* Non esse Pontifici Max. obediendum, quando ex obedientia metuendum esset scandalum; & plura egregie congescit Cravetta *Consil. CCLXIV. n. 7. Consil. CCXCIV. n. 8. Conf. CCCIV. col. 4. vers. secundo respondeo.* Ubi ex multis illud affert: Juramenti vinculum esse dissolvendum, quando aliàs ex illius observantia futurum esset scandalum.

§. IIX.

Et in universum: Propter scandalum discedimus à regulis communis Juris. Tiraquellus *de jure primog. Qu. IV. n. 60. in fin.* Exemplum est, Si Patronus negligat locum vacuum sarcire, Consistorium supplebit, propter evitandum scandalum. Carpz. *Lib. 1. def. XV. n. 13. Ampliatur*, ut POENA coeteroquin merita MINUATUR delinquenti: Putà, cum intervenit clamor aut tumultus popularis. Tiraqu. *de Pœn. temper. Caus. XLVI. n. 1. per tex. in l. 16. ff. ad L. Corn. de Sicar.* Id quod Pilatus forsan *Matth. XXVII. 24.* in suam excu-

excusationem allegaverit Imperatori. Atenim, attendere oportebat ad *l. 12. §. 1. C. de Pœn.* Vanæ voces Populi non sunt attendendæ: Nec enim vocibus eorum credi oportet, quando aut noxium crimini absolvi, aut innocentem condemnari desiderant. Id quod tamen in oppositione Barrhabæ ad Jesum postulabant voces Judæorum. Difficilimum esse respondere, fatetur Tiraquellus *d. l. n. 4.* Licet *aliqui* textum in *d. l. 12.* assumant de vocibus populi CITRA scandalum. *Alii* distinguunt, ut non audiendus sit Populus provocans innocentem ad supplicium: ut secus sit, si noxium poscat liberari: quod præstet nim. vel decem dimittere noxios, quàm unicum damnare innocentem. Rursus *alii* VOCES illas assumunt pro FAMA: Clamor enim Populi non æquiparatur Famæ; inquit Nævius in *d. l. 12. C. de Pœn. n. 2.* Brunnemannus ad *d. l. 12. num. 3.* putat Procedere, si fiat collegialiter & maturè à Populo. Sed, tum vix quadrabit ad casum de Clamoribus. Sua cuique salva esto sententia!

§. IX.

Distinguendum videtur inter Causæ cognitionem & executionem: Pilatus animadversâ Sacerdotum denunciantium invidiâ, fiduciam ponebat in applausu Populi, Salvatori usque eò exhibito: at is à Sacerdotibus deposita conditione testium, partes sumebat sibi Judicis, quorsum tamen haud erat evocatus. Mittenda ergo concio potius, atque testes audiendi singuli, quàm præcipitatò dicenda sententia. *Utrum* tamen pati Judex debeat turbari se clamoribus? alia quæstio est: ac præsuppono: Negotium omne rite tractatum esse, atque occupatum in
exse-

exsequenda sententia Judicem, audire voces clamantium : An moveri debeat seu hinc seu inde? Discernendæ voces dispersæ atque singulæ, à clamore copulato. Illas hæcenus haud attendet, ut turbetur; cautus tamen ubi olfecerit antè, Observatores emiserit, qui autores postea denuncient, tempore magis commodò coercendos. Hic, si non Tumultus ipse est, ejus tamen præfagium: & in civitatibus populosis neutiquàm contemnendus. At, vel hunc potuit conjicere atque præsidio *der Gerichts-Folge* / se præmunire.

CAP. III.

De

Scandalo Puniendo.

§. I.

Officium Magistratûs circa scandala vindicanda, consistit in eo, ut tum illa ipsa è medio tollat, ne quis irretiat; Exemplo Ædilis, qui lectos in viã positos, ubi invenit, confregit: tum in fabros eorundem, insidiosos an ineptos, Autores inquam, severè animadvertat. Augusti Saxonix Electoris in removendo scandalo sollicitudinem atque curam commendat Carpzov. *Libr. III. d. CXVII. num. 12.* Cumque scandalum sit proprietatis & affectio delicti cujuslibet exaggerans: dum eo commoventur alii, seu ad imitandum, seu ad indignandum; & sic delictum extraordinarium; Certa sanè pœna eidem definiari haud potest; Sed *Judex arbitrium ad Personarum atque Factorum discrimen; Locorum Temporumvè circum-*

circumstantias noverit accommodare; Ne seu mollior
debito putetur, seu rigidus nimis: ac praprimis, ut non
nisi per gradus adscendat ad extrema.

S. II.

In PERSONIS potissimum attenditur Sexus, Genus,
Nobilis sit, an plebejus: Conditio item atque Status, Cle-
ricus an Laicus. Circa FACTA autem, Levitas ac Atro-
citas, quæ inde quoque æstimatur, si quis turbaverit sa-
cra, si abusus sit dictis scripturæ, aut blasphemus extite-
rit in Deum. PLEBEJOS ac paganos quod attinet,
facilius equidem videbatur Inveniri posse pœnam. U-
sitata coeteroquin in Communitatibus paganis Multa
cerevisiaria: quando tamen ex præcepto Prætoris ean-
dem exercuerant, *Auf des Schuel-Berwalters Ge-
both die Gemeinde ein Viertel Bier auff Sie ge-
fruncken*: Istud monuisse Consistorium Electorale an-
notat Carpzovius *Libr. III, d. XCVI, num. 12*. Posthac in
Piam Causam concipiendas, *Zu milden Sachen ange-
wendet werden*. Crescente scandalo, crescit animad-
versio. Quando itaque in simili controversia Sedi-
lium Templi, à verbis ad verbera ventum in ipsa æde
sacra fuerat, ad Numellas damnari jubebat Consisto-
rium, *Id. ib. d. CIIIC, num. 16*.

S. III.

Circa CLERICOS altioris putatur quæstionis es-
se: Utrum & in Ministros Ecclesiæ, si scandalo sint au-
ditorio, animadvertendum sit? cum propter Officium
ipsorum, quod ab omni suspitione sinistra eos liberat,

D

perinde

perinde ac Patrem aut Praeceptorem, si in liberos aut discipulos verbis invehantur asperioribus. *Carpz. Lab. III. def. C. num. 6.* Tum, si vel maxime excefferint, sacro minimum parcendum sit eorundem statui: qui semel expositi ludibrio, parum post hac venerationis & obsequii expectandum sint habituri. Unde postmodum, reuentibus omnibus in deterius, vel Magistratus politicus eventum nihil meliorem habeat metuendum: cujus quodammodo Mediatores existant Sacerdotes; dum animos civium per sacras conciones praeparant, & in officio contineant, ad praecepta Superiorum promptius audienda exequendave. *conf. Carpz. d. tr. Lib. I. d. LXVII. junct. Lib. III. d. CII.*

§. IV.

Ex quo tamen istud certum est: Delicta haud reslinqui debere impunita; atque imò gravius in eo vindicanda, unde scandalum proficiscitur majus; idque citra omnem personarum respectum seu Profopolepsiam: Veluti quoque catenus neque Principem neque Ipsummet Papam impunem fore, audivimus *suprà*: dum scandalum utique est majus, quod exposuit ille, à quo expectabatur minus. Et verò, inficias ibit nemo, Delinquentibus Sacerdotibus, scandala oriri majora, unde jactura insignis in Ecclesia metuenda, merito removenda. *Carpzov. d. l. num. 11.* Ecquis verò parcat ei, qui ipse haud pepercit, sibi? Videbantur imò gravius tantò coercendi, quantò exemplo sunt pejori, qui positi in conspectu omnium, laedunt tantò plures. Notissimum siquidem est, Clericos affectibus suis indulgere magis quam Laicos

Laicos, accedente occasione commodiori, qua publicè pro
suggestu quem possunt prostituere, mit Holzpyren/
poldern oder schmähen. Carpzov. *Libr. III. d. IC. n. 12.*
§99. junct. Lib. I. d. LXVI.

§. V.

Hoc tamen datur illis, ut non poenæ modò, sed
imo præcedenæ quoque actiones sint convenientes, ut
Facto, sic & Statui eorundem; ac præprimis per gradus
ab inferioribus demum ascendatur ad graviore: prout
prudentissimè supremum Electorale monuit Consisto-
rium, quando ad consultationem certi Senatûs oppida-
ni adversus suum Superintendentem inter cetera re-
spondit: *Wider welchen ohne vorgehende gültliche*
Verhör ob reverentiam ipsi debitam, nicht alsobald In-
jurien-Proces, sonderlich ad publicam recantationem
zu verstaten. Carpz. *Lib. III. d. IC. n. 22. med.*

Poenarum autem Gradus primus est INCREPATIO
privata, citra tamen Irrisionem aut sarcasum. Nota
quippe publica illa per Præconem fieri solita SUPERIN-
DICTIONE: ἔγνωσαντις! *l. 16. C. ex quib. caus. infam.*
προσέλω; μη δυνου! l. 13. §. ff. de Jurej. ubi utrobique
Gotofredus, add. Alciatus *Lib. II. Dispunct. cap. XXVI.*
col. 171. & Libr. IV. Cap. II. col. 196. nec nisi increpatione
nuncupativa, tamen seria, vid. Carpzov. *Libr. III. d. CV.*
num. 17. ibi: seine gebrauchte Unbescheidenheit noch-
mahlen in Ernst verwiesen. & *d. CVII. n. 14. sin. ernste*
Verweisung gethan, & sin. adhibenda.

§. VI.

Proceditur abinde ad CARCEREM: Nomine tamen & Locò ab illa Laicorum Custodia distinctum, **Priesterlichen Gehorsam** dicunt. vid. Carpzov. *Libr. III. d. CXIII. per tot.* Numerò tamen aut Integritate dierum exasperandum. LOCUS eatenus variat, dum alibi statio certa in Templo; alibi distinctum ad hoc servatur conclave. NUMERUS dierum pro gravitate delicti ad quartum usque decimum extenditur: INTEGRITATEM intelligo, Continuus ut sit, nocturnus simul ac diurnus: qualis quatruiduanus Diacono cuidam, ob id quod publicè in Templo Sacramenta execratus fuerat, **die Sacramenta gesucht / dictata** legitur apud Carpz. *Lib. III. def. CXIII. num. 24.*

§. VII.

Proximus abhinc gradus est TRANSLOCATIO: non certè facile assumenda: prout petita locum haud datum fuisse, ex Carpzovio *dict. Libr. III. d. CIII. num. 15. med.* observare licet: quippe sat gravis, quando (ut solet plerumque) relicto Beneficiò opimò ad sterile, **eine Poenitentz-Pfarre** commigrare, seu Sacerdos, Carpz. *ib. def. CXIIX.* seu Custos, *Id. ib. def. CX XIV.* compellitur. Si tamen poscat Ecclesiae utilitas, si malis moribus dent scandala, cujus eventus evitandi causà multa permittuntur, alioquin prohibita: utique tandem isthuc procedi potest. Hòc enim modò delentur scandala, certè haud parum minuuntur, cum ex oculis tolluntur. v. Carpz. *dict. Lib. III. d. CV. n. 7. d. CIIIX. per tot.* nominatim *n. 15. post med. & d. CXIIX. n. 8. sq.*

§. IIX.

Sequitur SUSPENSIO ab Officio, exercenda adversus eos, qui confessi equidem vel convicti nondum sunt; Indiciis tamen gravati: Saltem in hunc finem, ne ex administratione officii sacri, pendente inquisitionis processu, scandalum detur in Ecclesia, quod magnò studio removendum. *c. 10. de Renuc. Carpzov. d. Libr. III. d. CXV. n. 8. & 19.* Grave quidem quid est, ac speciem executionis habere videtur, assumiturque saltem in criminis atrocioris inculpatos, *Carpzov. def. CXV.* Unde Idem *d. CXIV. n. 1. & 2.* in pœnis numerat, & carceri graviorem dicit. *n. 3.* à Remotione tamen differt. *Id. ib. def. sq. n. 2.* dum 1) ad certum saltem fit tempus. *Id. def. CXIV. 2)* exercitium saltem, & actum secundum impedit; Jus ipsum interim quiescit saltem, evitandi scandali ergo, cum spe resuscitandi. *Id. ib. d. CXVII.* Estque 3) aliquando etiam spontanea. *Id. ib. d. CIX.* fitque 4) in proprium suspensi bonum. *Id. d. CIX. n. 19. post med.*

§. IX.

Gravior adhuc expectat Clericos pœna DEPOSITIO; gravius utique præsupponens meritum, nec nisi ob atrox & enorme delictum, ärgerliches / unchristliches Leben / *Carpz. d. CIX. n. 20.* irroganda. Si enim criminis atrocioris inculpati, nondum etiam convicti aut confessi, suspendi ab officio possunt, *Id. d. CXV.* nil superest quàm ut convicti aut confessi removeantur. Quanquam nec præcipitatò, aut sine accurata causæ cognitione isthuc properandum. *Id. ib. d. CXI. per tot.* nec nisi gradibus admonitionis observatis ea decernenda. *Id. ib. d. CXII. n. 13. d. CXX. n. 12. & def. CXXI. per tot.* Nec etiam à Magistratu

politico, aut Collatore & Patrono arroganda. Id. *d. CX. per tot.* Pastores enim & personæ ecclesiasticæ, ut à potestate seculari omnino exempti non sunt, ita in causis personalibus coram Consistorio debent conveniri. Id. *def. III. per tot.* item *d. IIX. n. 7. & d. CX. n. 13.* Duplex tamen à Canonistis constituitur Depositio; una solum verbalis, illa, quam modò tetigimus; altera realis, nominatim DEGRADATIO, actualis Graduum & Ordinum privatio, & Magistratui seculari facta traditio, Cujus causâ meritoria & modus procedendi describuntur *c. 27. d. V. S. c. 2. de Pœ n. in VI.* Utriusque discrimen notat Carpz. *d. Lib. III. d. CIX. n. 15.* 1) quòd per Depositionem specialiter sic dictam, nempe verbalem, Clericus removetur saltem ab honoribus & dignitate Clericali, salvò tamen manente privilegio & ordine: sed in Degradatione omnia amittat. 2) Depositus manet sub Jurisdictione & potestate Judicis ecclesiastici; sed Degradatio privilegii & immunitatibus omnibus spoliat.

§. X.

SCOPUS & Intentio Magistratûs, seu crimina ipsa, seu exorientia inde scandala vindicantis, alius est communis: Criminum vindicatio, delinquentium emendatio, Laeorum indemnitas & satisfactio: Alius peculiaris, Scandalorum sublatio, Aliorum similia ausrorum absterritio, *andern zum Abscheu.* Carpz. *dic. Lib. III. d. VC. n. 21. fin.* zu Verhütung künftiger Nachfolge. Id. *Lib. II. d. CXLIII. num. 25.* daß sich andere daran spiegeln. Id. *Lib. III. d. CXLII. n. 14.* Statuitur hoc poenæ exemplum, ut metu similis animadversionis alii vereantur similia patrare, zu einem allgemeinen Exempel/ *def. CXLIII. n. 14. § 16.* atque ita

ita sublatis scandalis, commentantium evenit securitas: qua juxta cum sufficientia Civili, finis est quem intendit *Edilis* atque expectat civitas.

§. XI.

Sed quò delabor, considerando hanc Personarum conditionem Clericalem? Brevius videbo nunc illam, quà NOBILES sunt aut Plebeji. Cumque certum sit, illos non minus quàm hos præceptis divinis ac humanis constringi, subque transgressu scandalum præbere aliis, tantò majus, quantò majori præminuerint dignitate, & eorum exemplò facilius alii poterunt ad similia provocare, ut loquitur Urbanus III. *in cap. 12. de jurej.* Sequitur, eosdem Scandalorum quoque vindicationi obnoxios esse, ac DEPRECATIONI ecclesiasticæ haud exemptos. Carpzov. *d. lib. III. d. XCIII. per tot.* De Carcere temporatio idem dixero.

Quando tamen Nobilis quispiam vitam agebat dissolutam, ac non domesticis modò, ipsique adeò uxori, verùm exteris etiam injurijs erat, metuendus omnibus! nec spes emendationis supererat, quando jam quinquagenarius indueratur: de CARCERE PERPETUO cogitari ceptum, vel Ergasterio publico: An alterutri mancipandus? In contrarium planè allegabatur: Carcerem jure Romanò non in poenam, verùm ad Custodiam saltem ordinatum fuisse. *l. 8. §. 9. ff. de pæn.* Ac licèt in locum poenæ capitalis aliquando carcer perpetuus fuerit assumtus v. Alex. ab Alex. *genial. dier. lib. III. c. V.* abinde tamen rursus discessum. Sanè, posterioribus temporibus carceres generibus poenarum accenseri ceperunt. *D. H. D. art. CLVII. cum primis jure Saxonico. part. IV. Elect. Const. I. IV. seq. Geil.*

§§ (32) §§

de Pace publ. Lib. 1. Cap. 1. n. 33. Videtur tamen occasione potissimum Juris Canonici invaluisse, ubi mentio Carceris perpetui fit mentio, *c. 27. in f. de V. S. c. 3. de Pœn. in VI.* dum judicia sanguinis agere prohibentur. *c. 5. Ne Cler. secul. neg.* aut sententiam sanguinis proferre. *c. 9. ibid.* longè minus pœnam sanguinis infligere. *cap. 4. de Raptor.*

§. XII.

Sed hæc, quantum ad genus pœnæ : Quantum ad Conditionem personæ attinet, non hoc solum urgebatur: Non commeruisse eum pœnam mortis, cui carcer perpetuus respondeat : Nobilem autem obligare ad ergasterium publicum, & dignitati personæ derogare, & familiaritæ toti maculam inurere. Accedat, quòd quinquagenariò jam major, quotidie magis evadat inidoneus patrare quæ metuantur malè. Enimverò, neque Carcer naturâ suâ inquinat famam, *c. 8. de Pœn.* neque Nobilitas à pœnis infamanibus, (si non delicta ipsa tale quid merentibus attrahunt notam) quem liberare potest: &, quod eatenus patitur unus de familia, cœteri ad se attinere, neutiquam putanto! Et, quare plus à pœna demum, quam à præcedentibus delictis, partis sumunt sibi? Scandala sunt præstò! neque superest, quo securos præstet, quos posuit in metu. Ætas certè tanta non est, ut nec audere is, nec metuere possint reliqui: &, si successivè expectatis minus idoneum, cautionem præstabit de factis medii temporis! Quare non ita dudum est, quando Inclutum hujus Academiae Jctorum Collegium, Nobilem in tanto reatu constitutum, carceri, certè ad tempus indefinitum addici posse, respondi edoctus sum. Sed filum abrumpo.

DEO SUNTO LAUS ET GLORIA!

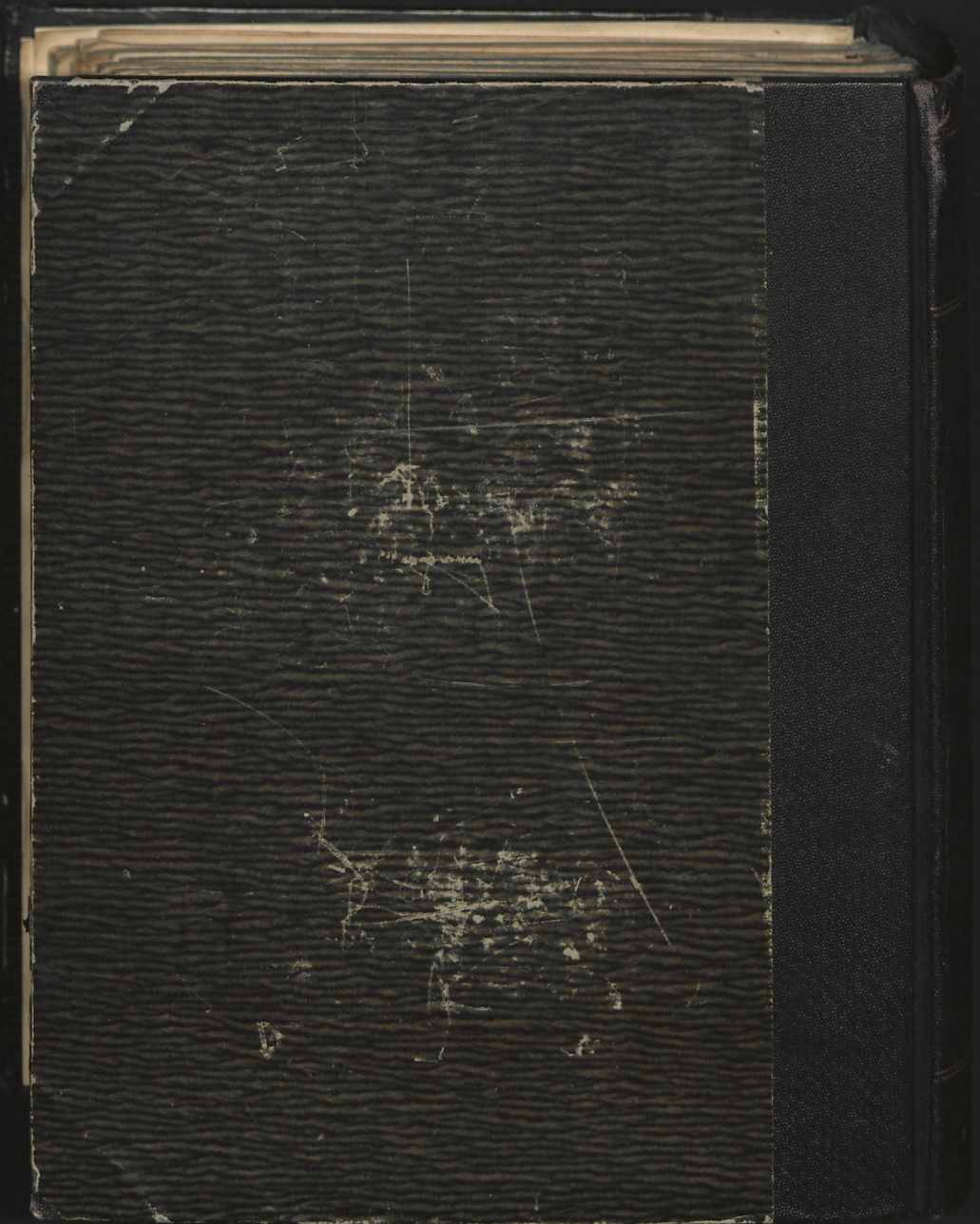
Jena, Diss., 1702

VD -18

f

sb.

DISSERT
SCA

RECTORE
FI
SERENISSIA

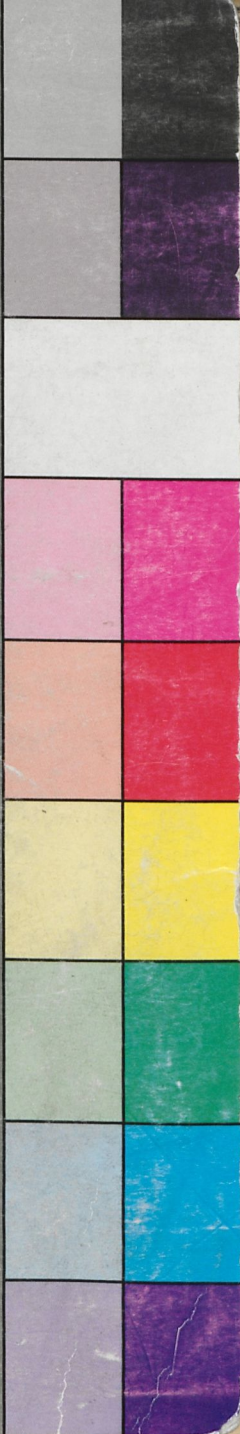
WILHELM
SAX. JUL. CL

ADRIAN
PANDECTAR. PR
ET SC

PRO
Supremos in J
ad diem 30. Decembris

HIERONIMUS
Guil

LIT

IS

O,

GNI-

IS

ICO,
TPH.

, D.
URID.

(4)
A
endi,
meridianis,

mann/

iy^s S
2

8.